

Zonneparken

‘Miljoenen euro’s verspild bij aanleg’

Energiedeskundige Rob Jacobs bij de boerderij van Pieter van Tilburg, met windmolens in het land en het dak van de stallen vol met zonnepanelen. FOTO PETER WASSING

De ongebreidelde aanleg van zonneparken in Groningen en Drenthe leidt tot miljoenen aan onnodige investeringen en een vertraging van de uitrol van duurzame energie, zegt energiedeskundige Rob Jacobs. Hij legt uit hoe het volgens hem zit.

JOHN GEIJP

Gebrek aan regie bij de aanleg van grootschalige zonneparken in Groningen en Drenthe leidt tot verspilling van miljoenen euro's en remt de verduurzaming van het energiesysteem. Dat stelt energiedeskundige Rob Jacobs. Volgens hem kan in beide provincies veel meer zonnestroom worden opgewekt zonder dat, zoals nu gebeurt, er kapitalen worden geïnvesteerd in het elektriciteitsnetwerk.

Minder dan een derde van de elektriciteit die de zonneparken produceren, wordt volgens hem in het gebied gebruikt. Voor het transport naar andere regio's zijn miljoenen aan investeringen in het elektriciteitsnetwerk nodig, die de netbeheerders uiteindelijk aan de consument (particulier en bedrijfsleven) moeten doorberekenen.

De voordelen van de goedkope landbouwgrond in beide provincies zijn voor de exploitanten, die voor het zonnepark net zo veel subsidie krijgen als wanneer ze het aanleggen op dure grond en dicht bij de gebruikers van de elektriciteit. De boodschap van Jacobs: produceer de zonnestroom op plaatsen waar die direct kan worden gebruikt of opgeslagen. Dat maakt veel van de kostbare investeringen in het netwerk overbodig.

„Ik gun die ondernemers hun winst wel”, zegt Jacobs. „Ze doen ook niets dat niet mag. Maar het is zo zonde van het geld, de energie en de landbouwgrond die ermee verloren gaan.”

Met zijn in Groningen gevestigde consultancybureau L'orèl adviseert de natuurkundige al bijna 25 jaar bedrijven, netbeheerders, provincie en gemeenten op het gebied van energiebeheer. Hij kent als weinig andere

zelfstandig werkende deskundigen de wereld van elektriciteitskabels, hoogspanningsmasten, transformatorhuisjes, megawatts en kilowatturen. „Het is zo jammer dat we steeds de verkeerde weg kiezen”, zegt hij.

Hij begint met een voorbeeld van hoe het wel moet: het zonnepark dat direct elektriciteit levert aan de nabijgelegen aluminiumsmelterij en grootverbruiker Aldel in Delfzijl. Jacobs: „Je hebt als het ware maar een korte draad nodig om de elektriciteit naar de gebruiker te brengen. Daar is nauwelijks een investering voor nodig. De elektriciteit is weg direct nadat die is geproduceerd. Bovendien hoeft je geen jaren te wachten tot het netwerk is verzwaard. Ideaal.”

Maar in de praktijk gaat het meestal heel anders. Sinds er in ruime mate SDE (Subsidie Duurzame Energie) voor zonne-energie beschikbaar is, vinden de ontwikkelaars van grootschalige zonneparken en masse de weg naar Groningen en Drenthe. De goedkope landbouwgrond daar staat garant voor een lucratieve exploitatie.

Wat grote delen van Groningen en Drenthe ook gemeen hebben: een elektriciteitsnetwerk met een relatief geringe capaciteit. „Dat van Groningen-Drenthe is het lichtste van het land”, zegt Jacobs. Meer hadden die regio's in het verleden niet nodig, omdat ze geen grote concentraties van bevolking en industrie kenden. Nu zijn ze niet klaar om de snel toenemende elektriciteitsproductie van zonneparken te verwerken.

De netbeheerders Enexis (regionaal) en TenneT (landelijk) zijn evenwel verplicht ervoor te zorgen dat ze hun elektriciteit

kunnen leveren. Dat vergt investeringen van tientallen miljoenen euro's. Door alle procedures kost het bovendien vijf tot tien jaar voor een aanvraag van een aansluiting kan worden gehonoreerd. Jacobs: „De exploitant betaalt de aansluitkosten, maar niet de investeringen in het netwerk. Die bedragen soms wel miljoenen euro's. Leg je hetzelfde zonnepark aan in bijvoorbeeld het Rotterdamse industriegebied Maasvlakte, dan kun je de elektriciteit zo kwijt. Dan heb je misschien een ton nodig om het naar de bedrijven te kunnen transporteren. Maar de grond is daar wel vier tot vijf keer zo duur. Terwijl beide zonneparken hetzelfde bedrag aan subsidie krijgen. Logisch dat de ontwikkelaars naar het Noorden komen.”

Het is niet goed dat de grondprijs bepaalt waar de zonneparken komen, zegt Jacobs. Produceer duurzame energie op een plaats

“**PRODUCEER DE ZONNESTROOM OP PLAATSEN WAAR DIE DIRECT KAN WORDEN GEBRUIKT OF OPGESLAGEN**”

waar het direct kan worden gebruikt of worden opgeslagen, zegt hij, zoals bij Aldel.

Er zijn ook in het Noorden wel plaatsen waar dat kan. „Bij Emmen ligt een zwaar netwerk en is veel industrie. Daar kun je ook goed zonneparken bouwen. Zorg hoe dan ook dat als je hier energie opwekt, het hier ook gebruikt. Je kunt het opslaan in accu's voor als er weinig productie is. Of met de elektriciteit groene waterstof maken. Die kun je op verschillende manieren gebruiken: voor de verwarming van huizen, de mobiliteit, om weer stroom op te wekken of als grondstof voor de chemische industrie. Zo hoeft je geen grote investeringen in het net te doen en vertragen je door allerlei procedures de uitrol van duurzame energie niet.”

Inmiddels wordt ook geen SDE meer verstrekt als een zonnepark (nog) niet kan worden aangesloten.

Het net in Groningen en Drenthe kan volgens Jacobs, mits op de juiste plekken aangesloten, op dit moment de opwek van ongeveer 2 Gigawatt duurzame energie verwerken. Door enorme investeringen door de netbeheerders wordt dat de komende vijf jaar 4 Gigawatt, terwijl er vanuit de opgestelde RES-en (Regionale Energie Strategie) meer dan het dubbele gevraagd wordt. „Maar met meer regie kan op het bestaande netwerk twee tot vier keer zo veel duurzame energie worden opgewekt en regionaal worden gebruikt”, zo heeft hij becijferd.

Gebrek aan kennis over elektriciteitsnetwerken leidt volgens hem ook tot ambities die niet haalbaar zijn. Hij noemt de wens van LTO Noord om – waar mogelijk – zonnepanelen te leggen op de daken van alle boerenbedrijven. Het gaat in Groningen en Drenthe, aldus Jacobs, om 80 procent ofwel 10.000 van de agrarische gebouwen (al dan niet meer in gebruik) waar dat bouwkundig mogelijk is. Hij heeft berekend dat voor dit idee 10.000 extra transformatorhuisjes van elk zo'n 50.000 euro nodig zijn (een half miljard euro in totaal), terwijl er in Groningen en Drenthe nu jaarlijks zo'n 120 tot 160 bij komen.

„Daar hebben de netbeheerders en de onderaannemers al hun handen aan vol. Stel dat er per jaar twee keer zo veel nieuwe transformatorhuisjes bij komen, dan nog duurt het dertig tot vijftig jaar voordat de stroom van alle boerendaken kan worden verwerkt.” Ook in het netwerk achter het transformatorhuisjes zijn dan vergelijkbare investeringen nodig. Jacobs: „Het is een heilloze, dure en niet realistische weg, waarbij de agrarische bedrijven nog geen 5 procent gebruiken van de energie die ze opwekken.”

Doorgaans zijn de mogelijkheden voor ondernemingen op bedrijventerreinen gunstiger doordat daar de netwerken zwaarder zijn en er meer afname is. Maar ook voor die situatie waarschuwt Jacobs voor te hoge verwachtingen van zonne-energie, ook met de inzet van software om het verbruik van de bedrijven ter plekke goed af te stemmen. „Dat zal nooit een direct verbruik van zonne-energie opleveren van meer dan 30 tot 35 procent. Als je kijkt naar de mogelijkheden van opslag in accu's en groen waterstof, dan kun je met beperkte netwerkenaanpassingen 70 tot 90 procent van de zonne-energie op het bedrijventerrein houden.”

Het gebrek aan regie is de netwerkbeheerders niet aan te rekenen, benadrukt Jacobs. Ze hebben de kennis om tot een rationele uitrol van zonne-energie te komen. „Het ligt aan de politiek die de netbeheerders een aansluitplicht heeft opgelegd. Het is de netbeheerders ook wettelijk verboden een regierol te nemen.” Jacobs en de netwerkbedrijven proberen in Den Haag uit te leggen dat het beter kan en moet. „Daarvoor zijn anderhalve man en een paardenkop beschikbaar. Terwijl er misschien wel 100 lobbyisten van de zonne- en windondernemers rondlopen.”